

Valtioneuvoston kanslia

Viite: VN/7088/2026-VNK-7

Lausunto työryhmäraportista: EU:n monivuotisen rahoituskehityksen 2028–2034 kumppanuussuunnitelman hallintorakenteen valmistelu

1) Yleiset näkemykset työryhmäraportista

Arene katsoo, että työryhmäraportin ehdotukset luovat hyvän perustan Suomen kansallisen ja alueellisen kumppanuussuunnitelman valmistelulle EU-ohjelmakaudelle 2028–2034.

Arene korostaa, että korkeakoulut ja tutkimuslaitokset on otettava laajasti mukaan kumppanuussopimuksen valmisteluun, toimeenpanon seurantaan ja arviointiin.

Ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta, opetustoiminta sekä arviointi- ja ennakkointiosaaminen tulee tunnistaa kaikkia tavoitteita tukevaksi poikkileikkaavaksi voimavaraksi.

Raportissa korostettu kumppanuusperiaate on kannatettava. Valmistelun tulee perustua poikkihallinnolliseen yhteistyöhön, eri toimijoiden asiantuntemuksen hyödyntämiseen sekä sidosryhmien osallistumiseen jo valmistelun alkuvaiheesta lähtien.

EU-rahoitusta tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti tunnistamalla yhteiset strategiset painopisteet ja sovittamalla eri rahoitusvälineet yhteen tutkimus-, innovaatio- ja investointiketjun tukemiseksi. Myös eurooppalaisia korkeakouluverkostoja ja alliansseja tulisi hyödyntää nykyistä paremmin.

Ammattikorkeakouluilla on keskeinen rooli alueellisen osaamisen, kilpailukykyyn ja elinvoiman vahvistamisessa. Kumppanuusrahaston valmistelussa tulee huomioida alueiden erilaiset kehittämistarpeet ja vahvistaa alueellisten toimijoiden, erityisesti korkeakoulujen, roolia. Aluekehittäminen ja kilpailukyky ovat toisistaan riippuvaisia, ja alueellisen päätösvalan tai rakennerahastojen merkittävä heikentäminen voisi vaikeuttaa Suomen TKI-, kilpailukyky- ja kasvutavoitteiden saavuttamista.

Kilpailukyky syntyy alueellisissa innovaatioekosysteemeissä yritysten, korkeakoulujen, tutkimusorganisaatioiden ja julkisten toimijoiden yhteistyönä. Suurten strategisten kokonaisuuksien rinnalla tarvitaan alueellista ja yrityslähtöistä kehittämistoimintaa, joka vie uuden tiedon, teknologian ja innovaatiot käytäntöön.

Hallinnon ja rahoitusinstrumenttien yksinkertaistaminen on kannatettavaa.

2) Näkemykset kansallisen ja alueellisen kumppanuussuunnitelman valmistelusta

Raportissa käytetty ilmaisu ”tutkimusorganisaatiot ja yliopistot” tulisi korvata ilmaisulla ”tutkimusorganisaatiot ja korkeakoulut”, jotta myös ammattikorkeakoulut tunnistetaan täysivaltaisina toimijoina. Ammattikorkeakoulujen vahvuuksia ovat tiivis yritys yhteistyö sekä koko maan kattava alueellinen läsnäolo.

Alueiden, kuntien ja korkeakoulujen osallistumista valmisteluun tulee vahvistaa. Korkeakoulujen tulee olla mukana sekä valmistelussa että toimeenpanon seurannassa. Kumppanuusperiaate edellyttää jatkuvaa vuoropuhelua, pysyviä osallistumisen rakenteita ja olemassa olevien yhteistyöverkostojen hyödyntämistä. Korkeakoulujen TKI-toiminta, opetus ja alueellinen vaikuttavuus tulee nähdä kumppanuussuunnitelman horisontaalisina elementteinä.

Korkeakoulujen tutkimus- ja opetustoiminta tukee TKI-tavoitteiden lisäksi digitalisaatiota, murrosteknologioita, ilmasto- ja ympäristöteemoja, turvallisuutta, resilienssiä ja hyvinvointia. Alueelliset panostukset tulee kohdentaa alueiden vahvuuksiin ja ekosysteemeihin. On myös tuettava pk-yritysten mahdollisuuksia hyödyntää EU-rahoitusta.

Kumppanuussuunnitelman tulee muodostaa johdonmukainen kokonaisuus, jossa kansalliset tavoitteet, alueelliset tarpeet ja EU:n tavoitteet tukevat toisiaan. Suunnitelmaan tulisi sisällyttää selkeä aluekehittämisen kokonaisuus, joka huomioi alueiden erilaiset toimintaympäristöt ja mahdollistaa myös yliaalueellisen yhteistyön.

Hallinnon yksinkertaistaminen, rahoituksen vaikuttavuuden vahvistaminen ja EU-rahoitusinstrumenttien parempi yhteensovittaminen ovat kannatettavia tavoitteita. Hallinnollinen taakka tulee pitää mahdollisimman kevyenä.

3) Kumppanuusrahaston tavoitteiden huomiointi ja painottaminen kumppanuussuunnitelman valmistelussa

Kumppanuusrahaston valmistelussa tulee huomioida alueiden kehittämisenäkökulma ja kohdentaa innovaatioihin, osaamiseen ja elinvoimaan liittyviä panostuksia koko Suomeen, myös haavoittuvimmille alueille.

Myös kestävä kaupunkikehittäminen on tärkeä väline tavoitteiden saavuttamisessa. Kaupunkien innovaatioekosysteemejä tulee vahvistaa, ja osaaminen tulee nähdä kaikkia tavoitteita läpileikkaavana mahdollistajana.

Suomen kilpailukyky, tuottavuus ja alueiden elinvoima perustuvat osaamiseen, tutkimukseen ja innovaatioihin. Väestön ikääntyminen, vihreä siirtymä, digitalisaatio ja geopolittiset muutokset korostavat TKI-toiminnan ja osaamisen pitkäjänteisen vahvistamisen tarvetta.

Kumppanuussuunnitelmassa tulisi painottaa TKI-toimintaa, osaamista, innovaatioiden hyödyntämistä sekä yritysten, korkeakoulujen ja julkisen sektorin yhteistyötä.

Tulosperustaisuutta tulee vahvistaa, mutta mittareissa on huomioitava TKI-toiminnan ja osaamisen kehittämisen pitkä vaikutusaika. Mittareiden tulee tunnistaa sekä välittömät tulokset että pidemmän aikavälin vaikuttavuus.

Arene kannattaa EU-rahoituksen kohdistamista kasvua, tuottavuutta ja kestävyyttä vahvistaviin investointeihin. Kilpailukyky rakentuu koko innovaatioketjusta tutkimuksesta pilotointiin, käyttöönottoon, kaupallistamiseen ja liiketoiminnan kasvuun.

Kumppanuusrahaston painotuksissa tulee korostaa alueellisten TKI- ja innovaatioekosysteemien vahvistamista, pk-yritysten uudistumista ja teknologioiden käyttöönottoa, vihreää ja digitaalista siirtymää, osaamista ja jatkuvaa oppimista, alueellista resilienssiä ja kokonaisturvallisuutta, maaseudun ja eri alueiden kehityspotentiaalia sekä korkeakoulujen tutkimus-, kehittämis-, oppimis- ja pilotointiympäristöjä.

Rakennerahastorahoitus mahdollistaa yrityksille, korkeakouluille ja julkisille toimijoille uusia teknologioita, pilotointeja ja kehittämistoimia, jotka yhdessä vahvistavat alueiden uudistumiskykyä. TKI-toiminnan vaikutukset syntyvät usein vaiheittain, minkä vuoksi mittareiden tulee huomioida koko vaikutusketju.

Kumppanuusrahasto täydentää muuta EU:n tutkimus- ja innovaatorahoitusta rakentamalla alueellista kyvykkyyttä osallistua myöhemmin kansallisesti ja kansainvälisesti kilpailtuun rahoitukseen.

4) Muuta huomioitavaa

EU-rahoitusta tulee tarkastella kokonaisuutena suhteessa Horisontti Eurooppaan, tulevaan Euroopan kilpailukykyrahastoon ja kansallisiin rahoitusinstrumentteihin. Rahoitusvälineiden yhteensovittaminen parantaa vaikuttavuutta ja tukee Suomen kykyä hyödyntää EU-rahoitusta strategisesti.

Tietojärjestelmäratkaisuissa tulee painottaa kustannustehokkuutta, yhteentoimivuutta ja olemassa olevien järjestelmien hyödyntämistä. Hallinnollinen taakka on pidettävä kevyenä, ja järjestelmien tulee tukea vaikuttavaa toteutusta.

Valmistelussa tulee arvioida rakennerahastorahoituksen mahdollisen vähenemisen vaikutukset Suomen TKI-järjestelmään ja alueiden kilpailukykyyn. Rahoituksen merkittävä supistuminen voisi heikentää alueellista TKI-infrastruktuuria, osaamista, tutkimus- ja pilotointiympäristöjä sekä yhteistyöverkostoja.

Jatkovalmistelussa on tärkeää turvata riittävä rahoitus alueelliselle TKI-, yritys- ja osaamislähtöiselle kehittämiselle, säilyttää vahva alueellinen näkökulma, tukea koko innovaatioketjua sekä varmistaa pk-yritysten osallistumismahdollisuudet. Lisäksi tulee rakentaa toimivat jatkumot kansallisen TKI-rahoituksen, kumppanuusrahaston, Horisontti Euroopan ja muiden EU-instrumenttien välille.

Ohjelmahallintoa tulee keventää ja selkiyttää hakijoiden ja toteuttajien näkökulmasta. Hallinnollisia prosesseja on yksinkertaistettava ilman laajoja teknisiä uudistuksia, jotka voisivat viivästyttää ohjelman toimeenpanoa.

Tulevassa rahoituskehyksessä tulee säilyttää riittävä alueellinen päätösvalta ja mahdollisuus tunnistaa alueiden erilaiset kehittämistarpeet. Riittävä alueellinen kehittämisrahoitus tukee myös Korkeakoulutus ja tutkimus 2040 -vision tavoitteita vahvistamalla yritysten T&K-osaamista koko Suomessa.

Hallinnollisen taakan vähentäminen sekä käyttäjälähtöinen raportoinnin ja tietojärjestelmien kehittäminen on kannatettavaa. Samalla tulee varmistaa, että ratkaisut palvelevat sekä viranomaisia että hanketoteuttajia.

Turvallisuuden, kilpailukykyyn, osaamisen ja resilienssin tavoitteita tulee edistää rinnakkain hyödyntämällä korkeakoulujen, tutkimusorganisaatioiden, yritysten ja viranomaisten osaamista.